

zeta Narodowa" прим. писала, що його задача: „виступити за нашу українську опозицію“. Та сама „Gazeta Narodowa“ лякає також українську опозицію мексикофілами.

В кожнім разі треба бути пригтовленим на те, що в Галичині незабаром можуть відбутися нові сеймові вибори, при яких польські власти вживуть усіх заходів, щоб розбити українську опозицію.

М. Лозинський.

Микола Златовратський.

Посмертна записка.

Серед російських белетристів-народників два ймення найбільш були популяри в той час, коли „народничество“ стояло в апогеї своєї слави, то б то, в 70-х роках минулого віку. Це були—Г. Успенський та М. Златовратський. Обидва глибоко переконані в правді й справедливості народних підвалин життя, обидва з непохитним сподіванням перемоги народних ідеалів—ці письменники дуже однак ріжнилися методами своєї праці й не дурно тоді навіть добавали між їми якийсь захований антагонізм. Проте і песимист що до народнього життя, Успенський, і оптимист Златовратський однакові власне мали вихідні пункти, на одних основах будували свій світогляд і до однакових висновків приходили. Навіть характер їхньої творчості й літературна доля їх має чимало спільного. І хоч Успенський погас ще на початку 90-х років, а Златовратський помер тільки 10 декабрю цього року, але найширший розмах їхньої літературної діяльності припадає на 70-ті роки і належать „Огеч. Записокъ“, де й з'явилися найкращі та найхарактерніші їхні твори. Після смерті „Огеч. Записокъ“ обидва вже не знаходили собі певного притулку, і Златовратський останніми часами навіть зовсім не вступав на літературну арену. Звістка про смерть його напевне багатьох здивує, бо мало хто й знав, що один з найвизначніших заступників старого „народництва“ живий був до цього часу.

Із Златовратського (народ. р. 1845) був „неисправимий“, як сам про себе казав, поклонник народних ідеалів, яких шукав він у сучасних формах народнього життя. Особливу його увагу притягали зерна колективизму, які добчав він у великоруській „общині“, „мірї“, в артільних формах співробітництва, і свідцем общини—справді таки свідцем, що сам захоплювався й інших умів захоплювати—насамперед стоїть Златовратський в історії російського письменства. Його віра в народні „устои“, в ту правду народу, на якій засновується все життя великого колективу, мало в собі де-що просто таки мистичне; для Златовратського це була справжня релігія, якої він виступав натхненним жерцем у своїх творах („Устои“, „Деревенські будни“, „Крестяє-присяжне“, „Въ артели“, „Золотія сердца“ та інші). Легко зрозуміти, що в таким настроєм письменник повинен був мати нахил до ідеалізації народнього життя, коли дійсність не відповідала його ідеалам. І справді, рідко хто з народників піднісся до того ступня ідеалізації народу, як Златовратський. Життя великоруського селянства в його обшачою розв'язувало для Златовратського проблеми громадського й індивідуального щастя, було джерелом волі, правди й справедливості, задовольняло всі його вимогання честі і совісті. Письменник так вірив у свої ідеали, що навіть з'явився проти громадського характеру в общині він повертає на користь їй же таки, виставляє за доказ од протинного все тієї самої правди і справедливості селянського укладу. І коли така надмірна ідеалізація шкодить художній стороні творів Златовратського, то вона ж підіймає їх на недосяжну етичну височину. Він сам був одним із тих „божевільних“, що взяли на себе „добровільний крестний путь“ і пройшли його не оглядаючись, і донесли цілими ті перли, що знайшли серед народу. З своїм „божевільним“ і автор міг би проказати своїм наступникам: „Эго перлы, которые досталъ я съ глубины народнаго моря. Въ нихъ залогъ и его, и вашего воскресенія и спасенія... Мои силы изсякли... Взлелѣйте же въ эти перлы въ своей душѣ... Освятите ихъ творчествомъ мысли и теплотою сердца... Когда же вы будете достойны, чтобы возвратитъ ихъ народу въ блескъ и сіяніи торжества и славы—скажете тогда: *тыя отъ твоихъ тебѣ приношу*“ („Везумецъ“).

Ця літературний заповіт Златовратського,—і легко зрозуміти, чому письменник замовк останніми часами, коли доля так люто насміялась над його найкращими ідеалами й показала йому руйнування того, на чому він будував усі свої надії. Златовратський занадто чужий був для тих течій, що запазували на очах у його і в житті, і в письменстві...

Великорос в роду, Златовратський дуже прихильно ставився до українства, бо і в йому бачив змагання до того ж лютого йому в народньому житті громадського ідеалу—поверот „додому, в свою громаду“, як каже герой оповіданя „Гетман“ (перекладеного не раз на українську мову). Чистий душею і серцем великорос зумів зрозуміти те, що тягне кожного українця до свого рідного: „естъ въ этомъ, пане, что-то непобѣдимое,

вѣчное, какъ сама природа... И никакую, пане, риторикю этого не вытравитъ“ („Гетманъ“). І не хотів напевне витравляти Златовратський, а шукав і в українському письменстві рідного собі серця, що з любовію ставилось би, як і він, до правди народнього життя. Він перекладає на російську мову оповідання Федьковича („Три як рідні брати“ й інші), бере постійну участь в пошануванні пам'яті Шевченка, до якого ставиться побожно, і взагалі манифестує скрізь свої справді українофильські думки. Вже на склді віку як найкращу згадку кохає він спомин про свою ввацьку подорож на могилу українського „апостола правди“ („На могилѣ Тараса Шевченка“).

Земля пером цьому „золотому серцю“ російського народнього письменства...

С. Є—мов.

З газет та журналів.

* * д. Р. Бланк в „Запросах жизни“ розкажує, як польський націоналізм мало-помалу починає вбратись в напки і як дистанція між націоналізмом поляків і націоналізмом Вобрицького і Крушенського, особливо в єврейській справі, все зменшується і зменшується:

„Свідомі кола польського єврейства, живучи одним духовним життям зо всім польським громадянством, поділяли також всі почуття і бажання останнього. Поляки, з свого боку, старалися піддержувати цю співячу їм течію загальною, явили зо всіма єврейськими согражданами в загідній згоді. Але в останні роки польське громадянство, надломлене зазісним зовнішнім гнітом, деморалізоване внутрішнім міжособицею, забулило свою колишню вірність, і, мало-помалу, заримлось всім лихим своїх гнобителів. Врешті, все це лихе, як водиться, почало їм улагоджати за добре і, віддявши його на уладстві національного дозунга, польські націоналісти почали шукати заловлення своєму національному почуттю—в пригвинченню свобиного.

На цьому останньому ступню національного роспаду ці сліпки сподіваються зловбути національне відродження...

Пожалітьте їх, бо не відають, що творять!

Шкода, що д. Бланк, даючи такий присуд націоналізмові російських поляків, не згадав при цій нагоді, як галицькі поляки-націоналісти разом з асимілірованими євреями в Галичині досять таки дружно гнітять українців.

ДЕРЖАВНА ДУМА.

Засідання 10 декабря.

Головою кн. Волконський.

Оголошуються надіслані справи, між иншим, законодатня думака 32 членів про виділ ставропольської губернії в казківської шкільної округи про приєднання її до харківської округи.

Приймаються 50 законопроектів, між иншим,—про асигнування з казни трьох мільйонів карб. на початкову освіту, в додаток до семи мил., що просить на теж саме міністерство народньої освіти. 1.500.000 руб. з цих грошей призначається на поповнення шкільнобудивельного фонду і 1.500.000 руб.—на видату допомог на шкільнобудивельні потреби початкових шкіл.

З приводу внесеного військовим міністром законопроекта про асигнування кошачою населенню трьох округів донської області, що потраждало од неврожай, 600.000 руб. на продовольчі потреби, комісія, визначивши, що рахунок міністра не має під собою міцних і певних підстав, звиріла з відомостями військового відомства цифрові данні, і найшла можливим асигнувати на цю потребу тільки 500.000 карб.

Бюджетна комісія, погодившись з продовольчою комісією, про витрачування на місяцх цього кредиту, визнала бажаним закликати до участі в продовольчій допомозі міські органи з умовою, щоб видатки точно записувалися.

По законопроекті про порядок видачі і витрачування роз'їздних грошей для осіб, що служать в акцизному відомстві, визнано необхідним переглянути всі зроблені до цього часу постанови по цій справі і встановити порядок видачі роз'їздних грошей по кількості дійсно проїханих верстов.

По законопроекті про зміну штату управління округів терської області визнано необхідним яко мога скоріше реорганізувати тамтешню поліцію для безпеки області.

Одкнато законопроект військового міністра про заведення посад помішників військового наказного отамана війська донського.

Далі приймається законопроект про тимчасові правила охоти на соболя в Сибірі; законопроект, між иншим, забороняє охоту на соболя з 1-го февруя 1913 року до 15-го октября 1916 р.

Прийнято переход до постатейного обговорення законопроекта про затвердження „Положення о добровольном флотѣ“.

Постатейне обговорення цього законопроекта, з поради Некрасова, одкладається до янвря.

Никольський в нечерговій заяві прохає Думу поставити на обговорення законопроект про нормальний одпочинок ремісничих служащих.

Голова заявляє, що нарада Думи зверне увагу на цю заяву.

Після цього Голова запрохує членів Думи і публіку стоячи вислухати Височайший указ про перерву думської роботи.